

POLSKIE TOWARZYSTWO
NAUK POLITYCZNYCH
POLISH POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION

Komitet
Nauk Politycznych

Stanowisko Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich oraz Komitetu Nauk Politycznych PAN w sprawie standardów odpowiedzialnego wykorzystywania sztucznej inteligencji w działalności naukowej

Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich oraz Komitet Nauk Politycznych PAN wskazują na potrzebę przypomnienia podstawowych standardów odpowiedzialnego korzystania z narzędzi sztucznej inteligencji w związku z intensyfikacją publicznej debaty dotyczącej stosowania AI w działalności naukowej.

Dynamiczny rozwój narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji stwarza nowe możliwości dla badań naukowych, dydaktyki oraz komunikacji wyników badań. Jednak pojedyncze przypadki nierzetelności w wykorzystywaniu AI w pracy naukowej uderzają w tysiące badaczek i badaczy, którzy prowadzą żmudne, metodologicznie rygorystyczne badania oparte na rzetelnych danych empirycznych, krytycznej analizie źródeł, przejrzystości procedur, recenzji naukowej i gotowości do korygowania ustaleń.

Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich oraz Komitet Nauk Politycznych PAN podkreślają, że samo korzystanie z narzędzi generatywnej AI w działalności naukowej nie jest praktyką niewłaściwą. Narzędzia te mogą być wartościowym wsparciem m.in. w pracy redakcyjnej, porządkowaniu materiału, analizie danych, tworzeniu kodów analitycznych czy testowaniu rozwiązań badawczych oraz wykonywaniu określonych zadań wspomagających proces badawczy. Nie zastępują one jednak kompetencji badawczych, krytycznej analizy i rzetelnej weryfikacji przygotowywanych publikacji.

Formułując poniższe zalecenia, odwołujemy się do standardów rozwijanych przez międzynarodowe środowisko naukowe, w tym do wytycznych International Political Science Association (IPSA) dotyczących wykorzystywania generatywnej sztucznej inteligencji w publikacjach naukowych.

Stosowaniu generatywnej AI powinny towarzyszyć następujące zasady:

- **Transparentność** - wykorzystanie AI powinno być ujawniane tam, gdzie narzędzie to miało istotny udział w procesie badawczym, przygotowaniu analizy lub opracowaniu publikowanej treści. Informacja ta powinna pozwalać odbiorcom zrozumieć, jakie narzędzie zastosowano, w jakim zakresie i w jakim celu.
- **Odpowiedzialność autorska** - autorzy i autorki pozostają w pełni odpowiedzialni za treść dokumentu podpisanego własnym nazwiskiem: za dane, fakty, źródła, cytowania, interpretacje, wnioski oraz jakość redakcyjną. Odpowiedzialności tej nie można przenieść na narzędzie technologiczne.
- **Weryfikacja** - treści wygenerowane lub merytorycznie opracowane przy wsparciu AI wymagają każdorazowo krytycznego sprawdzenia, zwłaszcza w zakresie faktów, danych liczbowych, odniesień bibliograficznych, cytowań i logicznej spójności argumentacji.

- **Rzetelność metodologiczna** - gdy AI jest wykorzystywana jako element analizy materiału empirycznego, jej rola powinna zostać opisana w sposób umożliwiający ocenę przyjętej procedury badawczej oraz - zakresie, w jakim jest to możliwe i metodologicznie uzasadnione - jej odtworzenie lub merytoryczną kontrolę.
- **Ochrona danych i standardy etyczne** - wykorzystanie narzędzi AI powinno odbywać się z poszanowaniem zasad ochrony danych osobowych, poufności materiału badawczego, praw uczestników badań, własności intelektualnej oraz innych zobowiązań wynikających ze standardów etyki badań naukowych.

Standardy te służą ochronie rzetelności badań naukowych oraz zaufania do wiedzy wytwarzanej przez środowisko akademickie. Wykorzystanie AI w pracy badawczo-naukowej nigdy nie powinno prowadzić do obniżania standardów i jakości prowadzonych badań. Przeciwnie - wymaga ono rozwijania dobrych praktyk, krytycznej kompetencji cyfrowej i jasnych procedur kontroli jakości. Otwartość na innowacje technologiczne oraz bezwarunkowe poszanowanie zasad integralności naukowej powinny stanowić uzupełniające się fundamenty współczesnej praktyki badawczej.

*Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych
Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich
Komitet Nauk Politycznych PAN*